

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Кафедра державного будівництва

Узгоджено:

Проректор з наукової роботи

_____ Гетьман А.П.

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА»

(варіативна)

Рівень вищої освіти – третій освітньо-науковий рівень

Ступінь вищої освіти – доктор філософії

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Харків – 2020

Силабус навчальної дисципліни «Актуальні проблеми муніципального права»: галузь знань 08, спеціальність 081 «Право», третій освітньо-науковий рівень (доктор філософії)

Розробники:

Серьогіна Світлана Григорівна, доктор юридичних наук, професор кафедри державного будівництва,

Болдирєв Сергій В'ячеславович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри державного будівництва,

Стешенко Тетяна Віталіївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри державного будівництва,

Фролов Олександр Олександрович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри державного будівництва,

Муртіщева Аліна Олександрівна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри державного будівництва..

Затверджено на засіданні кафедри державного будівництва

протокол № 20 від 16 червня 2020 р.

Завідувач кафедри д.ю.н., проф.Серьогіна С.Г.

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Анотація програми та основні модулі навчальної дисципліни.....	10
3. Вимоги викладача.....	24
4. Контрольні заходи результатів навчання.....	25
5. Самостійна робота, показники академічної активності та додаткових освітніх досягнень здобувачів.....	27
6. Інформаційне забезпечення самостійної роботи здобувачів.....	28

1. Вступ

1.1 Данні про викладачів, які викладають цей курс:

- Серьогіна Світлана Григорівна, д.ю.н., професор, завідувачка кафедрою державного будівництва. Дні індивідуальних консультацій – щосереда. Контактні телефони – (057) 704-93-04 – службовий, електронна адреса s.g.seregina@nlu.edu.ua

- Болдирев Сергій В'ячеславович, к.ю.н., доцент кафедри державного будівництва. Дні індивідуальних консультацій – щоп'ятниці. Контактні телефони – (057) 704-93-04 – службовий, електронна адреса s.v.boldyryev@nlu.edu.ua

- Стешенко Тетяна Віталіївна, к.ю.н., доцент кафедри державного будівництва. Дні індивідуальних консультацій – щовівторка, щосереда. Контактні телефони – (057) 704-93-04 – службовий, електронна адреса t.v.steshenko@nlu.edu.ua

- Фролов Олександр Олександрович, к.ю.н., доцент кафедри державного будівництва. Дні індивідуальних консультацій – щовівторка, щосереда. Контактні телефони – (057) 704-93-04 – службовий, електронна адреса o.o.frolov@nlu.edu.ua

- Муртіщева Аліна Олександрівна, к.ю.н., асистент кафедри державного будівництва. Дні індивідуальних консультацій – щовівторка, щосереда. Контактні телефони – (057) 704-93-04 – службовий, електронна адреса a.o.murtischeva@nlu.edu.ua.

Кафедра державного будівництва розташована: вул. Пушкінська, 77, м. Харків, (Центральний корпус Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого), ауд. 63, тел. 057-704-93-04, e-mail: dergbud@nulau.edu.ua.

Режим роботи: понеділок-п'ятниця з 8.30-17.00 год.

1.2. Ціллю навчальної дисципліни «Актуальні проблеми муніципального права» є формування цілісного уявлення про сучасну систему теоретичних і прикладних знань щодо актуальних проблем муніципального права та місцевого самоврядування.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни відповідно до її знаннєвої компоненти і дидактичної структури є:

- надання теоретичних і прикладних знань про найважливіші муніципально-правові інститути, явища та процеси;
- поглиблення і систематизація доктринальних знань та використання отриманих наукових результатів у сфері правового регулювання муніципального права;
- використання теоретико-методологічних, правових та інституційних засад муніципального права;
- розуміння організаційно-правових, територіальних аспектів модернізації адміністративно-територіальної реформи;
- засвоєння сучасних теорій місцевого самоврядування;
- виявлення актуальних проблем сучасного муніципалізму та муніципальної дійсності в Україні та державах-членах ЄС;
- створення передумов для формування у здобувачів муніципальної культури та муніципальної правосвідомості;
- набуття навичок та знань щодо Європейського досвіду модернізації адміністративно-територіального устрою.

1.3. Місце навчальної дисципліни в структурі освітньо-професійної програми:

а) навчальна дисципліна «Актуальні проблеми муніципального права» належить до циклу дисциплін професійної та практичної підготовки за вибором аспіранта;

б) при вивченні даної дисципліни використовуються знання, отримані з наступних дисциплін – теорії права, історії держави і права України, історії

держави і права зарубіжних країн, державного (конституційного) права зарубіжних країн, адміністративного права, конституційного права України, державного будівництва і місцевого самоврядування, міжнародного права, права ЄС.

1.4. Опис навчальної дисципліни:

- кількість кредитів ЕКТС – 7;
- загальна кількість годин – 210 ;
- термін викладання – 3 семестр.

1.5. Предметні компетентності здобувача вищої освіти, сформованих в результаті освоєння навчальної дисципліни:

ПК – 1 Здатність розуміти сутність, роль і місце інституту місцевого самоврядування в сучасній демократичній державі.

ПК – 2 Здатність аналізувати сучасні наукові підходи до змісту і структури муніципального права.

ПК – 3 Знання основних сучасних тенденцій формування системи джерел муніципального права

ПК – 4 Уміння орієнтуватися у муніципальних системах світу, визначати їх переваги та недоліки.

ПК – 5 Уміння орієнтуватися в системі міжнародно-правових стандартів місцевого самоврядування, визначати основні проблеми їх імплементації в Україні.

ПК – 6 Знання вітчизняного механізму правового забезпечення партисипативної демократії у системі місцевого самоврядування.

ПК – 7 Уміння аналізувати концептуальні та прикладні проблеми функціонування муніципальної виборчої системи в Україні.

ПК – 8 Здатність критично аналізувати національне муніципальне виборче законодавство.

ПК – 9 Уміння визначати систему основних муніципальних прав і свободи людини і громадянина.

ПК – 10 Здатність аналізувати основні концептуальні підходи до визначення поняття і трактування змісту системно-структурної організації місцевого самоврядування.

ПК – 11 Уміння визначати критерії побудови оптимальної структури органів місцевого самоврядування.

ПК – 12 Здатність визначати прикладні проблеми розподілу обов'язків між представницькими і виконавчими органами місцевого самоврядування.

ПК – 13 Навички логічного, критичного і системного аналізу практики взаємодії представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування в Україні.

ПК – 14 Вміння моделювання ефективних форм і методів діяльності органів місцевого самоврядування.

ПК – 15 Уміння визначати проблемні питання взаємовідносин органів державного влади і місцевого самоврядування у вітчизняному законодавстві та юридичній практиці.

ПК – 16 Уміння визначати проблеми правової регламентації статусу виборних посадових осіб місцевого самоврядування.

ПК – 17 Знання основних особливостей та проблем територіального і адміністративно-територіального устрою України.

ПК – 18 Навички аналізу функціонально-компетенційної специфіки діяльності органів місцевого самоврядування.

ПК – 19 Здатність визначати питання місцевого значення як критерію предметної підвідомчості суб'єктів місцевого самоврядування.

ПК – 20 Навички з підготовки проектів основних локальних нормативних актів органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

ПК – 21 Здатність використовувати порівняльно-правові підходи при аналізі муніципальних явищ і процесів.

ПК – 22 Здатність розв’язувати практичні проблеми, що виникають при реалізації права на місцеве самоврядуванням та надавати пропозиції по їх вирішенню.

ПК – 23 Навички консультування з питань застосування муніципального законодавства України.

В результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати наступні результати навчання:

У результаті освоєння навчальної дисципліни «Актуальні проблеми муніципального права» здобувач вищої освіти повинен демонструвати наступні результати навчання:

РНС НД – 1.1. Демонструвати знання і розуміння сучасних муніципально-правових доктрин.

РНС НД – 1.2. Вміння аналізувати феномен та проблеми сучасного муніципалізму.

РНС НД – 1.3. Демонструвати знання міжнародних стандартів у сфері місцевого самоврядування.

РНС НД – 1.4. Вміти презентувати результати власних досліджень стосовно відповідності норм муніципального права України міжнародно-правовим стандартам у сфері місцевого самоврядування.

РНС НД – 1.5. Розкрити механізм легітимації місцевого самоврядування в межах муніципальних виборчих процедур.

РНС НД – 1.6. Вміти застосовувати логічний, критичний і системний аналіз при тлумаченні європейських муніципально-правових процесів.

РНС НД – 1.7. Знати інститути муніципальної демократії в механізмі гарантування прав місцевого самоврядування.

РНП НД – 2.1. Пояснювати природу й зміст основних муніципально-правових інститутів.

РНС НД – 2.2. Розуміти доктринальні засади муніципальної служби.

РНС НД – 2.3. Розуміти перспективи удосконалення чинного законодавства у сфері муніципально-правової відповідальності.

РНС НД – 2.4. Знати доктринальні засади інституту місцевих представників (депутатів) у муніципально-правовій науці.

РНП НД – 2.5. Здійснювати критичний і системний аналіз муніципально-правових явищ та процесів.

РНП НД – 2.6. Характеризувати функціонально-компетенційні проблеми в сфері місцевого самоврядування.

РНС НД – 2.7. Використовувати правничу термінологію у процесі професійної діяльності.

РНС НД – 2.8. Знати актуальні проблеми правового регулювання та практики функціонування асоціацій органів місцевого самоврядування в Україні.

РНП НД – 3.1. Демонструвати знання та розуміння специфіки правового регулювання муніципальних правовідносин.

РНП НД – 3.2. Окреслювати співвідношення адміністративно-територіального та територіального устрою держави, окремих його складових.

РНП НД – 3.3. Визначати позитивні риси децентралізації як комплексного явища розширення прав місцевого самоврядування.

РНС НД – 3.4. Здійснювати логічний, критичний і системний аналіз локальних нормативних актів.

РНП НД – 3.5. Розуміти недоліки та прогалини муніципально-правового регулювання та пропонувати шляхи його удосконалення.

РНС НД – 3.6. Здатність підготувати проекти основних локальних нормативних актів.

РНС НД – 3.7. Вживати організаційно-правових заходів щодо поширення ідей правової держави та зміцнення форм локальної демократії.

2. Анотація програми та основні модулі навчальної дисципліни

2.1. Анотація програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Доктринальні засади місцевого самоврядування у муніципально-правовій науці

Поняття, предмет і метод муніципального права. Сучасні наукові підходи до змісту і структури муніципального права. Муніципальное право в системі публічного регулювання суспільних відносин. Принципи муніципальної-правового регулювання: поняття та система. Проблеми співвідношення і кореляції муніципальної-правового регулювання з іншими видами регулювання суспільних відносин. Основні тенденції формування законодавства про місцеве самоврядування в Україні. Загальна характеристика муніципального законодавства зарубіжних країн. Система муніципального права, її елементна характеристика. Інститути муніципального права. Муніципальні норми: поняття, ознаки, особливості. Муніципально-правові відносини (поняття, види, зміст). Актуальні проблеми визначення суб'єктів муніципально-правових відносин. Види та класифікація джерел муніципального права. Специфіка муніципально-правових актів в системі джерел муніципального права. Теоретико-методологічні засади науки муніципального права. Співвідношення муніципального права і місцевого самоврядування. Методологічні основи муніципального права. Сучасні тенденції розвитку муніципального права. Актуальні проблеми викладання муніципального права.

Дискусії про природу місцевого самоврядування і їх роль у формуванні вчення про муніципалізм наприкінці ХХ - початку ХХІ століть. Системність у вивченні місцевого самоврядування: єдність територіального, інституційного, функціонального і юридичного аспектів. Пояснити проблеми понятійно-категоріального апарату дослідження місцевого самоврядування. Інституційна специфіка місцевого самоврядування. Проблеми юридичного закріплення місцевого самоврядування. Конституювання засад місцевого

самоврядування: український та зарубіжний досвід. Сучасна концепція місцевого самоврядування в Україні: основні засади та суперечності її реалізації.

Місцеве самоврядування в системі соціального управління. Місцеве самоврядування в системі публічної влади. Територіальні та компетенційні межі муніципальної влади. Особливості реалізації муніципальної влади. Функції муніципальної влади та концептуальні проблеми їх реалізації в Україні. Місцеве самоврядування і демократична держава: принципи та моделі взаємин. Вплив держави на процес інституціоналізації та реформування місцевого самоврядування. Генеза становлення місцевого самоврядування та його взаємодії з органами державної влади. Зародження та формування системи місцевого самоврядування незалежної України. Визначити основні риси місцевого самоврядування в Україні. Місцеве самоврядування як елемент демократичного устрою. Роль інститутів громадянського суспільства у функціонуванні місцевого самоврядування. Взаємодія органів та посадових осіб місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства.

Національне законодавство та міжнародно-правові стандарти місцевого самоврядування. Розкрити зміст та обсяг міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування. Європейська хартія місцевого самоврядування як політико-правове узагальнення теорії і практики сучасного муніципалізму. Провести правовий аналіз міжнародно-правових актів: Європейської хартії місцевого самоврядування: структурний та змістовний аспект. Всесвітня декларація місцевого самоврядування. Європейська рамкова конвенція про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними громадами або органами влади. Європейська хартія участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівні. Характеристика Європейської декларації прав міст. Лейпцизька хартія сталих європейських міст: передумови прийняття та загальна характеристика основних положень.

Європейська Конвенція щодо участі іноземців у суспільно-політичному житті на місцевому рівні. Європейське ландшафтна конвенція. Керівні принципи сталого просторового розвитку європейського континенту. Декларація щодо регіоналізму в Європі. Проблеми розробки та прийняття Європейської Хартії про регіональне самоврядування. Рекомендації та резолюції, ухвалені Комітетом Міністрів, Парламентською Асамблеєю та Конгресом місцевих та регіональних влад Ради Європи.

Імплементация стандартів Європейської хартії місцевого самоврядування в національне законодавство. Інституційний механізм впровадження міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування. Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи: історія створення та сучасний етап функціонування. Проблеми конституювання міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування в Україні. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади. Право участі у справах місцевого органу влади. Заходи зі здійснення права участі. Територіальне застосування та органи влади, які зобов'язані забезпечувати право участі. Урядові та неурядові правові інструменти місцевої та регіональної демократії в Україні. Принципи Європейської Стратегії інновацій та доброго врядування на місцевому рівні та їх характеристика. Роль Національних асоціацій місцевих та регіональних влад у впровадженні міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування.

Питання еволюції інститутів самоврядування в Україні. Проблеми періодизації. Період зародження і становлення вітчизняних форм територіального самоврядування в Україні. Розвиток станового самоврядування. Інститути місцевого самоврядування за часів Київської Русі. Період Магдебурзького права та козацької демократії в Україні. Самоврядування у Гетьманській Україні до кінця XVIII ст. Розвиток місцевого самоврядування в Україні як складової частини Російської Імперії.

Земський рух в Україні. Місцеве самоврядування в Україні в I-й чверті ХХ сторіччя. Місцеве самоврядування на українських землях у складі Австро-Угорської імперії. Реформи П.А. Столипіна та місцеве самоврядування. Спроби реформування місцевого самоврядування Тимчасовим Урядом (1917р.). Місцеве самоврядування в Україні за часів Центральної Ради. Політико-правові основи організації і функціонування місцевої влади в Україні за радянських часів. Місцеве самоврядування в Україні після проголошення незалежності. Місцеве самоврядування за Конституцією України 1996 р. Проблеми розвитку місцевого самоврядування та перспективи проведення муніципальної реформи в сучасній Україні.

Партисипативна демократія як фактор розвитку місцевого самоврядування. Правові стандарти партисипативної демократії на місцевому рівні. Національний механізм правового забезпечення партисипативної демократії у системі місцевого самоврядування. Пояснити форми партисипативної демократії (демократії участі) на місцевому рівні. Місцевий референдум як пріоритетна форма прямої демократії у місцевому самоврядуванні. Місцеві ініціативи. Громадські слухання. Консультації за місцем проживання. Органи самоорганізації населення. Громадські (експертні) ради. Громадське обговорення. Громадська експертиза. Загальні збори за місцем проживання. Нормативно-правова регламентація партисипативної демократії у системі місцевого самоврядування в Україні. Розвиток партисипативної демократії в Україні та європейських державах: порівняльний аналіз. Роль органів державної влади та місцевого самоврядування у розвитку партисипативної демократії на місцевому рівні. Вказати сучасні тенденції розвитку партисипативної демократії у системі місцевого самоврядування в Україні.

Поняття і види місцевих виборів. Поняття муніципального виборчого права. Принципи муніципального виборчого права. Муніципальне виборче законодавство. Законодавство України про місцеві вибори. Проблеми

конституційної регламентації місцевих виборів в Україні. Стандарти муніципальних виборів в державах-членах ЄС. Сприйняття національним законодавством України міжнародних виборчих стандартів. Шляхи вдосконалення національного законодавства про місцеві вибори.

Пояснити муніципальні виборчі системи та критерії їх обрання. Зробити порівняльний аналіз функціонування муніципальних виборчих систем у зарубіжних країнах. Муніципальна виборча система як фактор політико-правової трансформації інститутів місцевого самоврядування. Муніципальна виборча система та багатопартійність. Концепція народного представництва як відображення суті виборчої системи. Класифікація муніципальних виборчих систем. Переваги та недоліки муніципальних виборчих систем. Елементи муніципальних виборчих систем. Формування сучасної муніципальної виборчої системи в Україні. Специфіка організації та проведення місцевих виборів. Основні стадії місцевих виборів в Україні. Проблемні питання організації і проведення місцевих виборів в Україні. Розкрити організаційно-правові питання вдосконалення муніципального виборчого процесу.

Модуль 2. Теретично-правові та прикладні проблеми організації та функціонування місцевого самоврядування.

Основні класифікації організаційних моделей місцевого самоврядування: країни поширення, ознаки, переваги і недоліки. Вплив системно-структурної організації місцевого самоврядування на рівень автономії муніципальних утворень. Місцеве самоврядування в аспекті теорії організацій. Концептуальні підходи до визначення поняття і трактування змісту організації місцевого самоврядування. Елементи системно-структурної організації місцевого самоврядування. Критерії побудови оптимальної структури органів місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування в муніципальному механізмі. Представницькі і виконавчі

органи місцевого самоврядування: правове регулювання, поняття, види, взаємодія.

Здійснити аналіз інституту представництва інтересів територіальної громади в системі місцевого самоврядування: теоретико-методологічний аспект. Територіальна громада: проблеми регулювання правового статусу. Організація і функціонування представницьких органів місцевого самоврядування в контексті реалізації Європейської хартії місцевого самоврядування. Місцеві ради як представницькі органи місцевого самоврядування в Україні, їх система. Порядок формування та припинення повноважень місцевих рад. Розкрити проблеми оптимізації структури та чисельності місцевих рад. Порядок діяльності місцевих рад. Підвищення ефективності діяльності місцевих рад. Сучасні тенденції удосконалення форм і методів діяльності представницьких органів місцевого самоврядування. Проблемні питання взаємовідносин органів державного управління і місцевого самоврядування у вітчизняному законодавстві та юридичній практиці.

Визначити правовий статус виконавчих органів місцевого самоврядування у системі суб'єктів муніципальної влади в Україні та за кордоном: порівняльно-правовий аналіз. Розкрити організаційно-правові проблеми функціонування виконавчих органів місцевого самоврядування. Особливості правового статусу виборних посадових осіб місцевого самоврядування. Сільський, селищний, міський голова у механізмі здійснення місцевого самоврядування в Україні. Проблеми правової регламентації статусу сільських, селищних, міських голів, голів районної, обласної ради. Консультативно-дорадчі органи у системі місцевого самоврядування. Перспективи вдосконалення і організаційно-правові технології оптимізації діяльності апарату органів місцевого самоврядування.

Доктринальні засади муніципальної служби. Основні завдання та функції муніципальної служби. Принципи муніципальної служби.

Муніципальна служба як інститут муніципального права. Поняття, сутність та особливості муніципальної-службових правовідносин. Міжнародні стандарти муніципальної служби. Правове регулювання муніципальної служби в Україні та зарубіжних державах. Право на службу в органах місцевого самоврядування в Україні. Проходження муніципальної служби. Кадрові процедури муніципальної служби і проблеми їх вдосконалення. Статус муніципальних службовців, їх права та обов'язки. Обмеження, пов'язані з прийняттям на службу в органи місцевого самоврядування та проходженням служби. Загальнонаціональні концепції розвитку системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації муніципальних службовців. Муніципальні посади. Особливості правового статусу виборних осіб місцевого самоврядування. Напрямки вдосконалення інституту муніципальної служби в умовах адміністративної та муніципальної реформ. Моральні і етичні проблеми сучасної муніципальної служби.

Функціонально-компетенційна специфіка місцевого самоврядування. Функції органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Компетенція місцевого самоврядування як наукова категорія. Структура компетенції місцевого самоврядування. Предмети відання і повноваження органів місцевого самоврядування. Розкрити питання місцевого значення віднесені до відання територіальних громад. Пояснити компетенцію представницьких органів місцевого самоврядування, компетенцію сільського селищного міського голови. Компетенція виконавчого органу місцевого самоврядування. Реалізація органами місцевого самоврядування окремих повноважень органів виконавчої влади. Тимчасове здійснення органами державної влади окремих повноважень органів місцевого самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід. Пояснити регулювання компетенційних спорів між органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Вимоги щодо делегування окремих повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування. Принципи делегування повноважень. Правова основа делегування повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування в Україні. Розкрити делегування повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування: європейські стандарти та досвід зарубіжних держав.

Система здійснюваних органами місцевого самоврядування делегованих повноважень органів виконавчої влади. Проблеми матеріально-фінансового забезпечення здійснення органами місцевого самоврядування делегованих повноважень органів виконавчої влади.

Організаційно-правовий механізм державного контролю за здійсненням органами місцевого самоврядування делегованих повноважень органів виконавчої влади. Пояснити шляхи вдосконалення здійснення органами місцевого самоврядування делегованих повноважень органів виконавчої влади.

Теоретико-методологічні виміри змісту правового статусу депутата місцевої ради у національній юриспруденції. Особливості депутатського мандату депутатів місцевих рад. Співвідношення статусу депутатів місцевих рад та народних депутатів України. Сучасний стан і перспективи розвитку форм та методів діяльності депутатів місцевих рад в контексті демократичних трансформацій та інформаційної відкритості влади. Повноваження депутата місцевої ради. Підстави та порядок припинення повноважень депутата місцевої ради. Відкликання депутата місцевої ради виборцями. Проблеми суміщення депутатських повноважень на місцевому рівні. Доручення виборців для депутатів місцевих рад. Депутатські приймальні, їх організація роботи. Проблеми підзвітності та контролю депутатів місцевих рад. Гарантії депутатської діяльності на місцевому рівні. Взаємодія депутатів місцевих ради з органами державної влади, підприємствами, установами та організаціями.

Проблеми правового регулювання статусу асоціацій, статутна нормотворчість. Імплементція міжнародно-правових стандартів та зарубіжний досвід організації та діяльності добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування.

Пояснити принципи формування та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування. Система асоціацій органів місцевого самоврядування, види їх правового статусу. Порядок утворення, легалізації та членство в асоціаціях. Структурна організація асоціацій органів місцевого самоврядування. Матеріально-фінансова основа організації та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування.

Навести функціонально-компетенційну характеристику діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування. Гарантії діяльності та відповідальність асоціацій органів місцевого самоврядування. Проблеми підвищення ефективності взаємодії асоціацій органів місцевого самоврядування з органами державної влади.

Модуль 3. Вдосконалення місцевого самоврядування: напрямки та проблеми

Сутність, природа та системні ознаки децентралізації влади. Принципи і межі децентралізації. Основні організаційно-правові механізми децентралізації влади. Європейські стандарти та конституційні моделі децентралізації влади: аналіз зарубіжного досвіду.

Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Мета, завдання та способи реформування. Удосконалення розподілу повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Матеріально-фінансове забезпечення децентралізації державної влади.

Тенденції розвитку місцевого самоврядування у контексті європейських стандартів децентралізації влади та муніципальної демократії.

Концептуальні основи та принципи реформування місцевого самоврядування. Системно-структурні, функціональні, територіальні, матеріально-фінансові аспекти муніципальної реформи. Питання модернізації державної регіональної політики.

Аналіз оптимізації системи місцевих органів виконавчої влади. Інститут префектів: європейський досвід та перспективи запровадження в Україні. Модернізація системи координаційно-субординаційних відносин на місцевому рівні. Удосконалення механізму державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування

Проблеми співвідношення імперативних та договірних механізмів децентралізації влади. Конституційні гарантії децентралізації влади. Сучасні виклики муніципальної реформи: проблеми та шляхи їх вирішення

Доктринальні основи територіальної організації публічної влади. Розкрити територіальну основу як фактор ефективного функціонування місцевого самоврядування Проблеми конституційного та законодавчого регулювання адміністративно-територіального устрою України.

Сучасний стан адміністративно-територіального устрою України: проблеми та шляхи їх вирішення. Порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою. Зміна меж адміністративно-територіальних одиниць, статусу і категорій населених пунктів. Утворення (не утворення) районів у містах.

Адміністративно-територіальна реформа в Україні: правове забезпечення та напрями здійснення. Європейський досвід модернізації адміністративно-територіального устрою. Організаційно-правові моделі реформування.

Принципи реформування територіальної організації місцевого самоврядування в Україні. Повсюдність та субсидіарність як засади модернізації адміністративно-територіального устрою. Проблеми та перспективи запровадження громад, забезпечення їх спроможності.

Концептуальні засади реформування районного та регіонального рівнів адміністративно-територіального устрою. Удосконалення правового регулювання статусу Києва та Севастополя.

Основні умови добровільного об'єднання територіальних громад. Порядок добровільного об'єднання територіальних громад. Участь населення у прийнятті рішення щодо об'єднання територіальних громад. Державна підтримка добровільного об'єднання територіальних громад. Ресурсна база об'єднаних територіальних громад. Повноваження об'єднання територіальних громад. Критерії спроможності територіальних громад.

Принципи та форми співробітництва територіальних громад. Суб'єкти та сфери співробітництва. Організація співробітництва (ініціювання, узгодження основних параметрів співробітництва тощо). Державне стимулювання, фінансування та моніторинг співробітництва територіальних громад. Припинення співробітництва територіальних громад.

Теоретично-правові засади нормотворчої діяльності в органах місцевого самоврядування в Україні: поняття та сутнісні характеристики нормотворчих повноважень органу та посадової особи місцевого самоврядування, муніципальної нормотворчої діяльності та нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування. Проблеми правового регулювання та наукового обґрунтування права органів та посадових осіб місцевого самоврядування приймати власні правові акти. Правові підстави та порядок участі членів територіальних громад у муніципальній нормотворчості загалом та муніципальному нормотворчому процесі зокрема. Вказати муніципальні правові акти: поняття, сутність, юридичні властивості. Співвідношення понять «акти місцевого самоврядування», «акти суб'єктів місцевого самоврядування», «акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування», «нормативно-правові акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування». Класифікація муніципальних правових актів: наукові підходи та проблеми правової регламентації на рівні законів та

підзаконних нормативно-правових актів (у тому числі актів органів місцевого самоврядування). Муніципальний нормативно-правовий акт: проблеми правового регулювання поняття та сутнісних характеристик, а також видів та юридичної сили муніципальних нормативно-правових актів. Місце муніципальних нормативно-правових актів в національній системі законодавства. Статут територіальної громади села, селища, міста як «мала конституція» відповідної громади. Проблеми правового регулювання питань, що можуть бути предметом регулювання статуту територіальної громади. Значення статуту територіальної громади для становлення та розвитку спроможних територіальних громад, а також для забезпечення ефективності діяльності та відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Регламент місцевої ради як нормативно-правова основа організації і діяльності відповідної ради та її органів.

Забезпечення нормотворчої діяльності в органах місцевого самоврядування в Україні: проблеми інституційного, організаційно-правового та матеріально-технічного забезпечення окремих її етапів та стадій муніципального нормотворчого процесу. Проаналізувати проблеми правового регулювання та практичної реалізації норм чинного законодавства щодо моменту та порядку набуття чинності муніципальними актами нормативного та іншого характеру. Офіційне опублікування та оприлюднення муніципальних нормативно-правових актів: співвідношення та значення для набуття чинності проектами відповідних актів. Внесення змін та доповнень, а також особливості припинення дії муніципальних актів. Облік та систематизація муніципальних актів: проблеми запровадження та ведення місцевих реєстрів. Розкрити вплив муніципальної нормотворчості на реалізацію прав і свобод людини і громадянина.

Поняття контролю у сфері здійснення публічно-владних повноважень органами та посадовими особами місцевого самоврядування та його співвідношення із поняттям нагляду. Проаналізувати проблеми правового

регулювання питань щодо здійснення контролю а нагляду у сфері місцевого самоврядування в Україні. Міжнародно-правові стандарти у сфері організації та здійснення контролю за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування та ступінь їх імплементації та практичної реалізації. Проблеми та перспективи належного наукового та нормативно-правового забезпечення і унормування контролю за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Визначення меж пропорційності (домірності, співмірності) та адекватності адміністративного контролю та нагляду за законністю діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Посада префекта: співвідношення концепції «адміністративної опіки» з принципами правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності місцевого самоврядування визначених Європейською хартією місцевого самоврядування. Розкрити перспективи нормативного визначення та встановлення механізму, порядку, способів, методів, суб'єктів, результатів, а також відповідальності за порушення відповідних норм за допомогою прийняття окремого акту законодавства у сфері контролю та нагляду за законністю діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Проблеми правового визначення поняття муніципально-правова відповідальність у національному законодавстві. Співвідношення понять «юридична відповідальність», «муніципально-правова відповідальність» та «відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування». Суб'єкти муніципально-правової відповідальності. Види муніципально-правової відповідальності: наукові підходи та особливості нормативно-правового регулювання. Проблема правового визначення поняття «муніципально-правові санкції», їх особливостей та видів. Теоретичні та практичні питання реалізації муніципально-правової відповідальності. Перспективи удосконалення чинного законодавства у сфері муніципально-правової відповідальності.

Аналіз наукознавчих проблем дослідження гарантій прав місцевого самоврядування. Генезис ідей про права місцевого самоврядування та їх гарантування у контексті основних теорій про походження місцевого самоврядування. Поняття та ознаки гарантій прав місцевого самоврядування. Розкрити принципи конституційно-правового гарантування прав місцевого самоврядування. Класифікація гарантій прав місцевого самоврядування: проблеми теорії. Загальні та спеціальні (правові) гарантії місцевого самоврядування. Конституційні гарантії прав місцевого самоврядування в Україні та їх зміст. Організаційно-правові гарантії прав місцевого самоврядування. Судові гарантії охорони та захисту прав місцевого самоврядування: проблеми теорії та практики. Формування правового механізму державної підтримки місцевого самоврядування. Роль державних органів у забезпеченні ефективного функціонування місцевого самоврядування в Україні. Проблемні питання гарантування місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі розвитку. Інститути муніципальної демократії в механізмі гарантування прав місцевого самоврядування

2.2. Основні модулі навчальної дисципліни

№	Модуль/назва	Кількість кредитів в ЄКТС	Всього годин	Аудиторні заняття (контактні)				Самостійна робота здобувачів
				Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	Інші види занять	
1	Модуль 1		72	16	6			50
2	Модуль 2		68	12	6			50

3	Модуль 3		70	12	8			50
Разом			210	40	20			150

3. Вимоги викладача

Для успішного засвоєння курсу «Актуальні проблеми муніципального права» аспірант має:

- регулярно відвідувати лекційні та практичні заняття
- систематично, системно й активно працювати на лекційних і практичних заняттях;
- відпрацьовувати пропущені заняття або незадовільні оцінки, отримані на заняттях;
- виконувати у повному обсязі завдання, які вимагає підготувати викладач, належна їх якість;
- виконувати контрольні та інші самостійні роботи;
- дотримуватися норм академічної поведінки та етики.

При підготовці до практичного заняття слід ознайомитися з конспектом лекцій з даної теми і відповідною нормативно-правовою та науковою літературою. Для підготовки розгорнутих відповідей з поставлених питань необхідно використовувати періодичні наукові видання, наукові монографії, судову практику.

Виконання практичних завдань здійснюється у окремому зошиті для практичних занять. Аспірант під час роботи на практичних заняттях має вчитися доводити і відстоювати свою точку зору при обговоренні питань, демонструвати повноту і переконливість наведених доводів при вирішенні казусів, уміння аналізувати, тлумачити і обґрунтовувати нормами національного та європейського права свої рішення, показувати здатність до аналізу судової та правозастосовної практики.

4. Контрольні заходи результатів навчання

Контроль знань, отриманих під час вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми муніципального права» здійснюється з урахуванням бально-рейтингової системи.

4.1. Розподіл балів між формами організації навчального процесу і видами контрольних заходів:

лекції - 0 балів;

семінарські заняття - 10 балів;

виконання завдань СРС - 10 балів;

педагогічний контроль (Модуль №1 і Модуль №3) – 8 балів*2=16;
(Модуль №2)- 4 бали ; 16+4= 20 балів;

іспит - 60 балів.

Разом: 100 балів.

Підсумки педагогічного контролю проставляються в відомості по накопичувальним принципом і є підставою допуску до іспиту. Якщо здобувач набрав протягом семестру за підсумками рубіжного та поточного контролю менше половини максимальної оцінки з навчальної дисципліни, він до іспиту не допускається.

4.2. Шкала підсумкової оцінки знань здобувачів

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮАУ
A	Відмінно – відмінне виконання, незначною помилкою лише з кількістю	5	90 – 100

B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язкий повторний курс		1 – 34

4.3. Методи педагогічного контролю

1) традиційні:

методи усного контролю:

- індивідуальне опитування,
- вирішення практичних завдань, казусів тощо;
- обговорення винесених в планах семінарських занять питань тем;
- групова робота при вирішенні конкретних завдань;
- індивідуальні доповіді на заздалегідь узгоджену з викладачем тему/аналіз - конкретної наукової статті (статей), монографії, судової практики.

методи письмового контролю:

- вирішення тестових завдань,
- написання контрольних робіт, есе у межах запропонованих тем тощо;

2) інноваційні методи: портфоліо, презентації, кейс-вимірювачі, есе

тощо;

3) методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, проходити тестування онлайн, peer review тощо.

5. Самостійна робота, показники академічної активності та додаткових освітніх досягнень здобувачів

- виконання домашніх завдань пов'язаних з підготовкою до практичних занять та лекцій з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми муніципального права»;

- доопрацювання матеріалів лекції;
- робота в інформаційних мережах;
- есе за вузькоспеціальною проблематикою;
- створення портфолію начального курсу та його презентація;
- розробка кейсів;
- підготовка колекцій документів, матеріалів тощо;
- підготовка тематичних презентацій;
- підготовка та публікація наукових статей, тез тощо;
- відвідування лекцій та практичних занять з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми муніципального права»;

- обов'язкове ведення конспектів лекцій, стисле конспектування наукової та монографічної літератури;

- публічні виступи за обраною темою з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми муніципального права» перед викладачами та студентами на наукових гуртках ;

- здобутки, що підтверджені документально (публікації у наукових фахових виданнях України, грамоти, дипломи тощо).

6. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

1. Нормативно-правові акти.

1. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
2. Конституція України // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – № 141.
3. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314.
4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 52. – Ст. 561.
5. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – Ст. 527.
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
7. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
8. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23.09.1997 № 539/97-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 49. – Ст. 299.
9. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15.07.97 р. № 452/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80>
10. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 червня 2014 року № 1508-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 34. – Ст. 1167.
11. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 24 червня 2004 року № 1861-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – Ст. 499.

2. Підручники, навчальні посібники, монографії, статті тощо.

Основна література:

1. Батанов О.В. Муніципальне право України/ Відп. ред. М.О. Баймуратов. Видання друге/ О.В.Батанов . – Х.: «Одісей», 2012. – 528 с.
2. Батанов О.В. Муніципальне влада в Україні: проблеми теорії та

практики: монографія / відп. ред. М.О.Баймуратов. – К.: Юридична думка, 2012. – 656с.

3. Бисага Ю. М. Муніципальне право України : Бисага Ю. М., Рогач О. Я., Бачинська А. В. — 2-ге вид., переробл. та доп. — Ужгород : Ліра, 2008. — 440 с.

4. Закон України про місцеве самоврядування в Україні: Наук.-практ. коментар / Батрименко В.І., Борденюк В.І., Виноградова Г.В., Єфремов М.І. та ін. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 1999. – 397 с.

5. Кампо В.М. Практикум з муніципального права: Навч. посіб. Видання друге, доповнене. – К.: Атіка, 2003. – 80 с.

6. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В.Я. Тацій (голова редкол.), О.В. Петришин (відп. секретар), Ю.Г. Барабаш та ін.; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., переробл. і допов.– Х.: «Право», 2011. – С. 971–1028.

7. Корнієнко М. І. Муніципальне право України. Концептуальні та організаційно-правові питання : навч. посіб. / М. І. Корнієнко; Академія правових наук України, НДІ приватного права і підприємництва. – К.: Алерта, 2005. – 144 с.

8. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право: Навч. посіб. – К.: Атіка, 2003. – 672 с.

9. Лазор О.Д. Основи місцевого самоврядування: Навч. посіб. 3-тє видання доповнене і перероблене. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 432 с.

10. Любченко П. М. Муніципальне право України: підруч. / П. М. Любченко. – Х. : Право, 2019. – 512 с.

11. Мукшименко А. П. Органи самоорганізації населення. Сучасні тенденції. Основи створення, проблеми функціонування та розвитку : наук.-метод. посіб. / А. П. Мукшименко, С. Я. Рудик, І. С. Яковець. — К., 2006. — 207 с.

12. Муніципальне право зарубіжних країн: навч. посіб.: [у 3 ч.] / за заг. ред. П. Ф. Мартиненка. – К.: Знання України. – 2006.

13. Муніципальне право України / За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 592 с.

14. Муніципальне статутне право : навч. посіб. / А. В. Дуда, В. М. Кампо, В. Ю. Росіхіна, К. С. Рубанський ; заг. ред. В. М. Кампо. —2-ге вид. — Од.: Юрид. літ., 2005. — 133 с.

15. Муніципальне статутне право. Хрестоматія : навч. посіб у 2 ч. / Упоряд. Х. В. Приходько, В. М. Носова. – К., 2008. – 244 с.

16. Науково-практичний коментар закону України про місцеве самоврядування в Україні / Теліпко В.Е., Панасюк С.А. – К.: ЦУЛ, 2011. – 400 с.є

17. Погорілко В.Ф., Баймуратов М.О., Бальцій Ю.Ю. та ін.

Муніципальне право України: Підручник / За ред. Баймуратова М.О. — 2-ге вид. доп. — К.: «Правова єдність», 2009.- 234с.

18. Проблеми сучасної муніципалістики : навч. посіб. / За заг. ред. О. В. Батанова. — К. : Академія муніципального управління, 2012. — 292 с.

19. Прієшкіна О.В. Місцеве самоврядування в Україні: правове регулювання безпосередньої демократії: Навч. посібник. — К.: Кондор, 2004. — 336 с.

20. Смирнова Т.С. Правове регулювання місцевого самоврядування в Україні: Навч. посіб. — К.: Вид. дім „КМ Академія”, 2001.

Додаткова:

1. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні : монографія / В. О. Антоненко, М. О. Баймуратов, О. В. Батанов [та ін.] ; за ред. В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. — К. : Атіка, 2007. — 864 с.

2. Баймуратов М.А., Григорьев В.А. Роль международных стандартов местного самоуправления в формировании компетенции публичной самоуправленческой (муниципальной) власти. — Одесса: Фенікс, 2003. — 160 с.

3. Баймуратов М.А., Буряк Т.М. Объектный состав публичной самоуправленческой (муниципальной) власти: Телеологические установки, идентификация, конституционно-правовая регламентация: Монография. — Сумы: ВТД «Університетська книга»; М.: Транслит, 2007. — 232 с.

4. Баймуратов М.О., Григор'єв В.А. Муніципальна влада: актуальні проблеми становлення й розвитку в Україні. — О.: АО БАХВА, 2003. — 192 с.

5. Батанов О.В. Територіальна громада — основа місцевого самоврядування в Україні: Монографія. — К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. — 260 с.

6. Безверхнюк Т. М. Європейські стандарти врядування на регіональному рівні: монографія / Безверхнюк Т. М., Саханенко С. Є., Топалова Е. Х.; за заг. ред. Т. М. Безверхнюк. — Од. : ОРІДУ НАДУ, 2008. — 328 с.

7. Бодрова І.І., Любченко П.М. Європейський досвід удосконалення місцевого самоврядування / Нац. акад. прав. наук України, Наук.-дослід. ін-т держ. буд. та місц. самоврядування ; редкол. Ю. П. Битяк [та ін.] . - Х. : Оберіг, 2012. - 64 с.

8. Бодрова І.І. Концептуальні підходи визначення поняття територіальної громади // Державне будівництво та місцеве самоврядування: Зб. наук. праць Інституту державного будівництво та місцевого самоврядування Академії правових наук України. — Х.: Право, 2004. — Вип. 7. — С. 62–73.

9. Бодрова І. І. Правовий статус асоціацій місцевих рад України: питання теорії і практики : моногр. / І. І. Бодрова. — Х.: СПД ФО Вапнярчук

Н. М., 2006. – 240 с.

10. Бодрова І. І. Проблеми імплементації європейських стандартів у сфері компетенції місцевого самоврядування в Україні / І. І. Бодрова // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . - Харків : Право, 2019. - Вип. 38. - С. 26-48.

11. Бодрова І. І. Проблеми правового регулювання державного нагляду за додержанням органами місцевого самоврядування Конституції та законів в Україні / І. І. Бодрова // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . - Харків : Право, 2019. - Вип. 37. - С. 37-55.

12. Болдирев С.В. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В.Я. Тацій. – Харків: Нац. юрид. акад. України, 2003. – Вип. 59. – С. 30–34.

13. Болдирев С.В. Система місцевого самоврядування в Україні (теоретичний аспект) // Державне будівництво та місцеве самоврядування: Зб. наук. праць. – Харків: Право, 2002. – Вип. 4. – С. 123-128.

14. Борденюк В. Деякі аспекти системного підходу до співвідношення механізму (апарату) держави та місцевого самоврядування // Юридична Україна. – 2005. – № 2. – С. 4-11.

15. Бориславська О. М. Місцеве самоврядування в Україні: теорія та практика реалізації конституційно–правових засад: Монографія. – Львів: ПАІС, 2005. – 208 с.

16. Величко В.О. Децентралізація влади: міжнародний досвід / В. О. Величко // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. - Харків : Право, 2014. - Вип. 28. - С. 12-22.

17. Григорьев В.А. Становление местного самоуправления в Украине: Монография. – Одеса: Юридична література, 2000. – 112 с.

18. Гураль П. Ф. Територіальна громада в Україні: історико-правове дослідження: монографія / П. Ф. Гураль ; Львівський держ. ун-т внутр. справ. – Л. : ЛьвДУВС ; Л. : Край, 2008. – 467 с.

19. Державне будівництво і місцеве самоврядування [Текст] : посіб. для підгот. до іспиту / С. Г. Серьогіна [та ін.] . - 2-ге вид., перероб. та допов. - Харків : Право, 2020. - 212 с.

20. Дробуш І.В. Функції органів місцевого самоврядування в Україні: Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. – 244 с.

21. Євтушенко О. Н. Державна влада і місцеве самоврядування в політичній системі суспільства: монографія / О. Н. Євтушенко. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2010. – 513 с.

22. Загряцковъ М. Соціальна діяльність городского

самоуправління на Западе. Вып. I: Проблемы муниципализации. – Київ, 1906.

23. Задорожня Г.В. Система постійних комісій у місцевому самоврядуванні: перспективи розвитку та удосконалення // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2006. – № 3. – С. 132–140.

24. Закоморна К.О. Державне (конституційне) право зарубіжних країн: посіб. для підгот. до іспитів / К. О. Закоморна. - Х.: Право, 2013. - 224с.

25. Закоморна К.О. Конституційно-правові засади децентралізації влади в пострадянських державах Балтії - членах Європейського Союзу/ К. О. Закоморна // Право та інновації. - 2016. - № 1. - С. 257-263.

26. Закоморна К.О. Про деякі особливості ціннісної складової конституційного розвитку постсоціалістичних країн/ К. О. Закоморна // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. - Харків : Право, 2014. - Вип. 27. - С. 39-52.

27. Зарубіжний досвід організації контролю у сфері місцевого самоврядування / П. М. Любченко, О. А. Смоляр // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. - Харків : Право, 2015. - Вип. 29. - С. 18-31.

28. Інститут муніципальної поліції в умовах децентралізації державної влади в Україні: питання визначення правового статусу та організації діяльності / І. І. Бодрова, О. Ю. Лялюк ; НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місцев. самоврядування. - Харків : Юрайт, 2015. - 128 с.

29. Калиновський Б.В., Кінаш Б.С., Солоненко О.М. Державне будівництво та муніципальне право: Словник термінів та визначень. – К: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. – 228 с.

30. Камінська Н.В. Європейська система місцевого і регіонального самоврядування та Україна: монографія. – Київ, 2012. – 413 с.

31. Кампо В.М. Український муніципалізм: історія і сучасність // Хроніка–2000. Випуск 27–28. Український культурологічний альманах, 1998. – С. 492–504.

32. Кампо В.М. Порівняльне муніципальне право: цивілізаційний вимір // Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку: Зб. наук. статей / За ред. Ю.С. Шемшученка, О.В. Кресіна. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, Київський університет права НАН України, 2006. – С. 289-292.

33. Коваленко А.А. Деякі питання юридичної відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування в Україні // Правова держава: Щорічник наук. праць. – К., 2003. – Вип. 14. – С. 569–574.

34. Копиленко М., Копиленко О. Місцеве самоврядування в УНР: теоретична модель і практика державного будівництва // Місцеве самоврядування в Україні: історія, проблеми, пропозиції. – К., 1994. – С.17-

27.

35. Копиленко М., Копиленко О. Місцеве самоврядування і місцева адміністрація Української гетьманської держави // Місцеве самоврядування в Україні: історія, проблеми, пропозиції. – К., 1994. – С.28-33.

36. Корнієнко М.І. Проблеми місцевого самоврядування в юрисдикції Конституційного Суду України // Вісник Конституційного Суду України. – 2000. – № 4. – С. 7–10.

37. Кравченко В.В. Стан та шляхи подальшої імплементації Європейської хартії місцевого самоврядування в Україні // Правничий вісник Університету «КРОК». – 2007. – № 2. – С. 32–38.

38. Краснікова О.В. Конституційна відповідальність органів місцевого самоврядування в сфері прав членів територіальної громади // Актуальні проблеми політики: Зб. наук. праць. – Одеса: Юрид. літ. – 2001. – Вип. 12. – С. 484–488.

39. Крусян А.Р. Взаємодія місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в Україні: Навчальний посібник. – Одеса: Юрид. л-ра, 2001. – 164 с.

40. Крусян А.Р. Науково-практична парадигма сучасного Курчинській, М.А. Муниципальный социализм и развитие городской жизни. – СПб. : Брокгауз-Ефрон, 1907. – 111 с.

41. Куйбіда В.С. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку місцевої демократії: монографія. – Хмельницький: ХУУП, 2008. – 467 с.

42. Любченко П. М. Компетенція суб'єктів місцевого самоврядування : монографія / П. М. Любченко. – Х. : Модель всесвіту, 2001. – 224 с.

43. Любченко П. М. Конституційно-правові основи розвитку місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства : моногр. / П. М. Любченко. – Х. : Одиссей, 2006. – 352с.

44. Любченко П. М. Проблеми правового регулювання служби в органах місцевого самоврядування / П. Любченко // Вісник Академії правових наук України. 2008 р. №1(52). - Х. : Право / голов. ред. В. Я. Тацій ; ред. кол. М. В. Цвік [та ін.] , 2008. - С. 89-97

45. Любченко П. М. Співробітництво територіальних громад: теорія і практика / П. М. Любченко // Проблеми законності : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. - Вип. 129. - С. 50-59.

46. Любченко П. М. Територіальна основа місцевого самоврядування: основні напрямки реформування / П. М. Любченко // Юридичний вісник. - 2015. - № 3. - С. 71-77.

47. Лялюк О. Ю. Загальна характеристика муніципально-правової відповідальності за законодавством України / О. Ю. Лялюк // Проблеми законності. Вип. 109. - Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / відп.

- ред. В. Я. Тацій ; редкол. А. П. Гетьман [та ін.] , 2010. - С. 76-83 .
48. Лялюк О. Ю. Основи організації і діяльності місцевих рад в Україні : моногр. / О. Ю. Лялюк. – Х. : Право, 2008. – 287с.
49. Лялюк О. Ю. Основні напрямки здійснення державного контролю за діяльністю місцевих рад / О. Ю. Лялюк // Проблеми законності. Вип. 101. - Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2009. - С. 45-51
50. Местное самоуправление в Украине: проблемы и перспективы: Монография / В.Н. Бесчастный, Ю.В. Делия, В.А. Устименко и др.; Под ред. В.Н. Бесчастного. – Донецк: ДЮИ ЛГУВД, 2008. – 288 с.
51. Мішина Н. В. Конституційно-правове регулювання діяльності органів самоорганізації населення: порівняльно-правове дослідження: монографія / Н. В. Мішина – Од.: Друкарський дім, 2009. – 298 с.
52. Некряч А.І. Місцеве самоврядування в Україні: етапи становлення та перспективи. – К.: Генеза, 2002. – 368 с.
53. Орзіх М. Місцеве самоврядування в Україні: теорія та практика на початку ХХІ сторіччя // Актуальні проблеми держави і права. – 2001. – Вип. 11 – С. 144-147.
54. Остапенко О. Г. Конституційно-правовий статус органів самоорганізації населення в Україні : монографія / О. Г. Остапенко. – Х. : ХНАДУ, 2009. – 232 с.
55. Пастернак О.М. Суб'єкти муніципально-правових відносин в Україні: проблеми теорії та практики: Монографія. – Севастополь: Видавництво РА „Телескоп”, 2008. – 225 с.
56. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування. – Львів: Літопис, 2002. – 196 с.
57. Пархоменко В. Проблеми місцевого самоврядування в Україні 1990-х років. – К.: Інститут демократії імені Пилипа Орлика, 1999. – 252 с.
58. Пастернак О.М. Проблема класифікації суб'єктів правовідносин у сфері місцевого самоврядування // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2003. – №7. – С. 43-52.
59. Пережняк Б.А. Теоретичні аспекти становлення науки муніципального права України // Наук. праці Одеської нац. юрид. академії. Т 1. – Одеса: Юрид. л-ра, 2002. – С. 118–136.
60. Петришина М. О. Акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування: сутність та особливості / М. О. Петришина // Вісник Академії правових наук України : зб. наук. пр. / Акад. прав. наук України. - Х. : Право, 2012. - №1(68). - С. 66-76
61. Петришина М. О. Місцеве самоврядування в системі цінностей правової держави / М. О. Петришина // Актуальні проблеми держави і права. Вип.40. - О. : Юрид. л-ра / голов. ред.: С. В. Ківалов, нац. юрид. акад. Одес., 2008. - С. 286-290
62. Петришина М. О. Нормотворча діяльність в органах місцевого

самоврядування в Україні : моногр. / М. О. Петришина. – Х. : Право, 2011. – 232с.

63. Плющ Р.М. Формування структури місцевого самоврядування: організаційно-управлінський аспект: Монографія. – Херсон.: Вид-во ВАТ “Херсон. міська друк.”, 2006. – 396 с.

64. Правові інструменти Ради Європи з питань місцевого і регіонального розвитку та проблеми їх імплементації в Україні / Під ред. В.В. Толкованова. – Київ: Центр досліджень питань місцевого і регіонального розвитку та сприяння адміністративній реформі, 2007. – 349 с.

65. Прієшкіна О.В. Місцева демократія в Україні: інститути та організаційно-правові форми реалізації: Монографія. – О.: Фенікс, 2005. – 248 с.

66. Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів: монографія/ Ю. М. Тодика, І.І. Бодрова, П.М. Любченко, С.Г. Серьогіна та ін. - Х. : Право, 2009. - 539 с.

67. Серьогіна С. Г. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Україні та шляхи його вдосконалення / С. Г. Серьогіна // Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення: п'ятитомне вид. АПрНУ. – Т. 2. – Х.: Право. – 2008.

68. Серьогіна С. Г. Муніципальна реформа як чинник удосконалення функціонування системи місцевого самоврядування в Україні / С. Г. Серьогіна // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2013. – Вип. 26. – С. 3-15.

69. Серьогіна С. Г. До витоків місцевого самоврядування та державного будівництва в Україні / С. Г. Серьогіна, Г. Г. Демиденко // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . - Харків : Право, 2019. - Вип. 37. - С. 16-36.

70. Соляник К.Є. Виконавчі органи місцевих рад в Україні: правовий статус і організація роботи : монографія / К. Є. Соляник ; . - Х. : Крок, 2004. - 255 с.

71. Соляник К.Є. Питання правового статусу сільського, селищного, міського голови // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В.Я. Тацій. – Харків: Нац. юрид. акад. України, 2002. – Вип. 56. – С. 50–56.

72. Соляник К.Є. Система джерел муніципального права / К. Є. Соляник // Право та інновації. - 2015. - № 1. - С. 142-147.

73. Стешенко Т.В. Актуальні аспекти вдосконалення організації і проведення місцевих референдумів в Україні / Т. В. Стешенко, Г. І. Салівон // Проблеми законності : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2014. - Вип. 127. - С. 28-32.

74. Стешенко Т.В. Розвиток місцевого самоврядування: український та зарубіжний досвід / Т. В. Стешенко // Проблеми удосконалення правового

регулювання місцевого самоврядування в Україні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., М. Харків, 25 трав. 2004 р. / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, Акад. прав. наук України, Ін-т держ. буд-ва та місц. самоврядування АПН України, Харк. міськрада. - Х. : Ін-т держ. будівництва та місц. самовряд. АПН України, 2004. - С. 146-149

75. Теоретико-правові засади місцевого самоврядування: аналіз зарубіжного досвіду: наук. доп. / М. О. Петришина, О. О. Петришин ; гол. ред. С. Г. Серьогіна ; Національна академія правових наук України, Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування . - Харків : Оберіг, 2013. - 104 с.

76. Трачук П.А. Участь громадян України у місцевому самоврядуванні: Монографія. – Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 2003. – 216 с.

77. Чапала Г. В. Місцеве самоврядування в системі публічної влади: теоретико-правовий аналіз: монографія / Г. В. Чапала; Академія правових наук України, НДІ держ. будівництва та місцевого самоврядування. – Х. : Право, 2006. – 219 с.

78. Челомбитько Л.В. Гласність роботи місцевих рад: нормативне закріплення та практика реалізації / Л. В. Челомбитько // Проблеми законності. Вип. 99. - Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / відп. ред. В. Я. Тацій ; ред. кол. А. П. Гетьман [та ін.] , 2008. - С. 60-66 .

79. Чернецька О.В. Конституційно-правовий статус депутатів місцевих рад за законодавством України: Монографія. – К.: Видавничий дім „Скіф”, КНТ, 2008.

80. Чиркін А. С. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Польщі, Угорщині, Чехії : монографія / А.С. Чиркін. – Х.: Юрайт, 2019. – 220 с.

81. Щebetун І. Організаційно-правові гарантії в системі гарантій місцевого самоврядування // Правничий часопис Донецьк. ун-ту. – 2001. – № 1(6). – С. 23-26.

3. Інтернет-ресурси.

1. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://kmu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
3. <http://ccu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.
4. <http://president.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Президента України.
5. <http://www.auc.org.ua/> - Офіційний сайт Асоціації міст України
6. <http://uaror.org.ua> – Українська асоціація районних та обласних

рад

7. <http://vassr.org/index.php/ua/> – Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад

8. <http://www.nau.ua> Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

9. <http://europa.eu.int/eur-lex> - База даних законодавства ЄС
http://www.coe.int/t/Congress/default_en.asp - Офіційний сайт Конгресу місцевих та регіональних влад Європи